

**BUXORO DAVLAT
PEDAGOGIKA
INSTITUTI**

**BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA
INSTITUTI**

TA'LIM TRANSFORMATSIYASI

ILMIY – METODIK JURNAL

No. 2

BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNING IJODIY QOBILIYATLARINI TABAQALASHTIRILGAN YONDASHUV ASOSIDA RIVOJLANTIRISH: TA’LIM TRANSFORMATSIYASI SHAROITIDAGI MUAMMO VA YECHIMLAR

Barnoyeva Sevara Uchqun qizi,

Buxoro davlat universiteti, pedagogika kafedrasida tayanch doktoranti (PhD)

Buxoro shahri, O‘zbekiston Respublikasi

E-mail: barnoyevasevara@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy ta’lim transformatsiyasi sharoitida bo‘lajak o‘qituvchilarning ijodiy qobiliyatlarini tabaqalashtirilgan yondashuv asosida rivojlantirishning pedagogik-psixologik muammolari va ularning yechimlari tadqiq etilgan. Oliy ta’lim muassasalarida talabalarning kreativ kompetensiyasini shakllantirishda an’anaviy o‘qitishdan voz kechib, ularning individual-intellektual salohiyatiga moslashtirilgan ta’lim trayektoriyalarini yaratish mexanizmlari tahlil qilingan. Shuningdek, jarayonning samaradorligini ta’minlovchi zamonaviy texnologiyalar amaliyotga joriy etish nuqtai nazaridan yoritilgan.

Tayanch so‘zlar: ta’lim transformatsiyasi, tabaqalashtirilgan yondashuv, ijodiy qobiliyatlar, bo‘lajak o‘qituvchilar, kreativ kompetentlik, individuallashtirish, pedagogik texnologiyalar, raqamli muhit.

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НА ОСНОВЕ ДИФФЕРЕНЦИРОВАННОГО ПОДХОДА: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ

Барноева Севара Учкун кизи,

Базовый докторант (PhD) кафедры педагогики, Бухарский государственный университет

Город Бухара, Республика Узбекистан

E-mail: barnoyevasevara@gmail.com

Аннотация: В данной статье исследуются психолого-педагогические проблемы и пути их решения в процессе развития творческих способностей будущих учителей на основе дифференцированного подхода в условиях современной трансформации образования. Проанализированы механизмы отхода от традиционного обучения и создания адаптированных образовательных траекторий в формировании креативной компетентности студентов в высших учебных заведениях с учетом их индивидуально-интеллектуального потенциала.

Ключевые слова: трансформация образования, дифференцированный подход, творческие способности, будущие педагоги, креативная компетентность, индивидуализация, педагогические технологии, цифровая среда.

DEVELOPING THE CREATIVE ABILITIES OF FUTURE TEACHERS BASED ON A DIFFERENTIATED APPROACH: PROBLEMS AND SOLUTIONS IN THE CONDITIONS OF EDUCATIONAL TRANSFORMATION

Barnoyeva Sevara Uchqun qizi,

PhD student of the Department of Pedagogy, Bukhara State University

Bukhara city, Republic of Uzbekistan

E-mail: barnoyevasevara@gmail.com

Abstract: This article investigates the psychological and pedagogical problems and solutions of developing the creative abilities of future teachers based on a differentiated approach in the conditions of modern educational transformation. The mechanisms of moving away from traditional teaching and creating adapted educational trajectories in forming the creative competence of students in higher education institutions, considering their individual intellectual potential, are analyzed.

Keywords: educational transformation, differentiated approach, creative abilities, future teachers, creative competence, individualization, pedagogical technologies, digital environment.

KIRISH

XXI asrda jahon ta’lim tizimida ro‘y berayotgan shiddatli transformatsiya jarayonlari, jamiyatning raqamli iqtisodiyotga o‘tishi va To‘rtinchi sanoat inqilobi (Industry 4.0) sharoitida pedagogik kadrlarni tayyorlash paradigmasini tubdan o‘zgartirishni taqozo etmoqda. Bugungi globallashtirilgan axborot jamiyatida oliy ta’lim muassasalarining (OTM) asosiy vazifasi faqatgina muayyan fan doirasidagi fundamental bilimlarni o‘zlashtirgan mutaxassislarni tayyorlashdan iborat emas. Bugun jamiyatga kutilmagan, nostandart pedagogik vaziyatlarda to‘g‘ri va tezkar qaror qabul qila oladigan, moslashuvchan, tanqidiy va ijodiy tafakkurga ega bo‘lgan kreativ o‘qituvchilar suv va havodek zarur.

O‘zbekiston Respublikasida ham so‘nggi yillarda ta’lim tizimini xalqaro standartlar darajasiga olib chiqish, pedagog kasbining nufuzini oshirish va yosh avlodga sifatli ta’lim berish borasida keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, "2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi"da ham,

"O'zbekiston – 2030" strategiyasida ham oliy ta'lim qamrovini kengaytirish bilan bir qatorda, ta'lim sifatini oshirish, bo'lajak kadrlarda kreativ kompetensiyalarni (soft skills) shakllantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilandi. Bu esa pedagogika yo'nalishida tahsil olayotgan talabalarning ijodiy qobiliyatlarini o'stirish masalasiga ilmiy-tadqiqot muammosi sifatida jiddiy e'tibor qaratishni talab etadi.

Zamonaviy maktab o'quvchilari – bu raqamli texnologiyalar ichida tug'ilib o'sayotgan Z va Alfa avlod vakillaridir. Ushbu "raqamli avlod" axborotni juda tez qabul qiladi, doimiy vizualizatsiyani talab qiladi va zerikarli, monolog shaklidagi an'anaviy darslarni qabul qila olmaydi. Ular bilan ishlash jarayoni o'qituvchidan darslarni doimiy ravishda innovatsion uslublarda, o'yinli (geymifikatsiya), qiziqarli va noodatiy tarzda tashkil etishni talab qiladi. An'anaviy tushunchadagi o'qituvchi – "bilimlarni retranslyatsiya qiluvchi" (shunchaki o'qib beruvchi) subyektdan endilikda o'quvchilarga yo'l ko'rsatuvchi, ularning iqtidorini yuzaga chiqaruvchi "fasiliteytor" va "tyutor"ga aylanib ulgurdi. Bunday murakkab vazifani eplash uchun esa bo'lajak o'qituvchining o'zi oliygohda ijodiy barkamol shaxs sifatida shakllangan bo'lishi shart.

Biroq, bugungi oliy pedagogik ta'lim amaliyoti va mavjud o'quv dasturlari tahlili shuni ko'rsatmoqdaki, bo'lajak o'qituvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish ko'p hollarda an'anaviy, ya'ni barcha auditoriya (guruh) uchun bir xil qolipga solingan, unifikatsiyalashgan metodlar asosida olib borilmoqda. Ta'lim transformatsiyasi davrida bunday yondashuv o'zini mutlaqo oqlamaydi va qator pedagogik-psixologik ziddiyatlarni keltirib chiqaradi. Chunki bitta akademik guruhdagi har bir talabaning axborotni qabul qilish tezligi, kognitiv xususiyatlari, hayotiy tajribasi, fanlarga qiziqishi va eng muhimi – ijodkorlik darajasi bir-biridan keskin farq qiladi. Hammaga bir xil murakkablikdagi o'quv-ijodiy topshiriqlarini (masalan, referat yozish yoki bir xil mavzuda dars ishlanmasi tuzishni) berish orqali intellektual salohiyati yuqori bo'lgan iqtidorli talabalarning darsda zerikishiga va potentsiali so'nishiga sabab bo'linadi. Boshqa tomondan, hali mustaqil ijod qilish ko'nikmasi shakllanmagan, o'zlashtirishi pastroq bo'lgan talabalarga birdaniga qiyin innovatsion vazifani berish ularning tushkunlikka tushishiga, o'z kuchi va qobiliyatiga bo'lgan ishonchning, shuningdek o'qishga bo'lgan motivatsiyasining yo'qolishiga olib keladi.

Aynan shu muammoni hal etishning eng maqbul, xorijiy tajribalarda o'z tasdig'ini topgan va ilmiy-amaliy jihatdan asoslangan yo'li – bu o'quv jarayoniga va talabalarning mustaqil ta'limiga **tabaqalashtirilgan yondashuvni (differentiated instruction)** tizimli joriy etishdir. Tabaqalashtirilgan yondashuv ta'limni shaxsiylashtirishga, bo'lajak mutaxassisning individual o'sish trayektoriyasini ta'minlashga va ta'lim jarayonini talabaning psixologik imkoniyatlariga moslashtirishga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, ta'lim transformatsiyasi sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning ijodiy qobiliyatlarini tabaqalashtirilgan yondashuv asosida rivojlantirish pedagogika fanining eng dolzarb, yechimini kutayotgan muammolaridan biri hisoblanadi.

Jahon pedagogikasi amaliyotida ta'limni individuallashtirish va tabaqalashtirish g'oyasi yangilik bo'lmasda, bugungi raqamli axborot asrida uning mohiyati va shakllari butunlay yangicha mazmun kasb etmoqda. Masalan, jahon ta'lim reytinglarida doimo yetakchi o'rnlarni egallab kelayotgan Finlyandiya, Singapur va Yaponiya kabi davlatlarning tajribasi shuni ko'rsatadiki, bu mamlakatlarda o'qituvchilarni tayyorlash tizimida "standartlashtirish" dan ko'ra ko'proq "shaxsiylashtirish" (personalization of learning) jarayoniga ustuvorlik beriladi. Xususan, Finlyandiya universitetlarida bo'lajak o'qituvchilarning ijodiy erkinligi maksimal darajada ta'minlanadi. Talaba ma'lum bir fanni o'zlashtirishda o'zining qiziqishi, intellektual salohiyati va kelajakdagi maqsadlaridan kelib chiqqan holda mustaqil izlanish olib boradi. Ularga beriladigan o'quv topshiriqlari hech qachon yagona qolipda bo'lmaydi. Bu esa, o'z navbatida, o'qituvchilik kasbini tanlagan yoshlarning nafaqat bilimini, balki kognitiv moslashuvchanligini va kreativ tafakkurini yuqori darajaga ko'taradi. O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida ham ta'lim transformatsiyasi sharoitida aynan shunday progressiv yondashuvlarni o'zimizning milliy mentalitet va pedagogik an'analarimizga moslashtirgan holda joriy etish hayotiy zaruratdir.

Tabaqalashtirilgan yondashuvning psixologik asoslariga to'xtaladigan bo'lsak, u eng avvalo kognitiv psixologiyaning taniqli namoyondalari (L.Vigotskiy, J.Piaje) tomonidan ilgari surilgan qoidalarga asoslanadi. L.Vigotskiyning "Yaqin o'sish zonasi" (Zone of proximal development) nazariyasi tabaqalashtirilgan ta'limning asosi hisoblanadi. Unga ko'ra, har bir talabaning hozirgi vaqtda mustaqil qila oladigan ishlari (aktual rivojlanish darajasi) hamda o'qituvchi ko'magida qila oladigan ishlari (yaqin o'sish zonasi) mavjud. Agar o'qituvchi barcha talabalarga ularning "aktual darajasi"dan juda yuqori bo'lgan yagona, murakkab ijodiy topshiriqni bersa, talabada "kognitiv dissonans" (psixologik qarama-qarshilik va tushkunlik) holati yuzaga keladi. Ya'ni, talaba o'z imkoniyatlari bilan topshiriqning qiyinligi o'rtasidagi farqni ko'rib, uni umuman bajarimaslikni yoki shunchaki ko'chirib qo'yishni (plagiatni) afzal ko'radi. Aksincha, tabaqalashtirilgan yondashuvda har bir talabaga aynan o'zining "yaqin o'sish zonasi"ga mos keladigan, ya'ni bir oz izlanishni talab qiladigan, ammo bajarish imkoni bor bo'lgan o'quv topshiriqlari beriladi. Bu uzluksiz jarayon bo'lajak o'qituvchining ichki motivatsiyasini so'ndirmasdan, pog'onama-pog'ona ijodiy kamolotga yetkazadi.

Ta'lim transformatsiyasi davrida bo'lajak o'qituvchilarning ijodiy qobiliyatlari (kreativligi) nimalarda namoyon bo'lishi kerak, degan savol pedagogika fanining markaziy masalalaridan biridir. An'anaviy tushunchada ijodkorlik ko'proq san'at (rassomchilik, musiqa, adabiyot) sohasi vakillariga xos xususiyat deb qaralgan bo'lsa,

bugungi kunda kreativlik – bu har qanday kasb egasi uchun zarur bo'lgan eng muhim "soft skill" (yumshoq ko'nikma) hisoblanadi. Ayniqsa, o'qituvchi uchun ijodkorlik uning kasbiy faoliyatining qon-tomiri hisoblanadi.

Bo'lajak o'qituvchining ijodiy qobiliyatlari bir necha yo'nalishlarda aks etishi lozim:

Birinchiidan, Didaktik kreativlik – bu o'quv materialini o'quvchilarga qanday yetkazishni loyihalashtirishdagi ijodkorlik. Bo'lajak o'qituvchi quruq matnni raqamli infografikaga, zerikarli formulani interfaol o'yinga yoki tarixiy voqeani rolli o'yinga aylantira olishi kerak. Bu o'z-o'zidan paydo bo'lmaydi, balki OTMdagi mashg'ulotlar davomida mustaqil izlanish va tabaqalashtirilgan vazifalarni bajarish orqali shakllanadi.

Ikkinchiidan, Kommunikativ kreativlik – pedagogik muloqot jarayonidagi ijodkorlik. Ta'lim muassasalarida doimo kutilmagan vaziyatlar, o'quvchilar tomonidan beriladigan kutilmagan savollar yoki nizoli holatlar uchrab turadi. Ijodiy qobiliyati yuqori bo'lgan o'qituvchi bunday vaziyatlarda o'zini yo'qotib qo'ymaydi, balki tezkorlik bilan to'g'ri, barchani qoniqtiradigan pedagogik qaror qabul qiladi. Hazil-mutoyibadan o'rinni foydalanish, darsdagi ziddiyatni yumshatish ham aynan shuning ichiga kiradi.

Uchinchiidan, Texnologik kreativlik – bugungi raqamli muhitda juda muhim hisoblanadi. Axborot texnologiyalari, sun'iy intellekt va ta'lim platformalarini o'quv jarayoniga mexanik tarzda kiritish emas, balki ularni pedagogik maqsadlarga xizmat qildiradigan tarzda, metodik jihatdan to'g'ri va ijodkorona bog'lay olish qobiliyatidir.

Yuqorida sanab o'tilgan ijodiy qobiliyatlarni talabalarda bir vaqtning o'zida shakllantirish uchun oliy ta'lim muassasalari o'zining tashkiliy-didaktik tuzilmasini o'zgartirishi talab etiladi. Buning uchun an'anaviy ma'ruza mashg'ulotlarining (qachonki o'qituvchi gapiradi, talabalar yozib o'tiradi) soatlarini qisqartirish va ularning o'rniga interfaol amaliyotlar, loyiha ishlari (Project-based learning) hamda muammoli vaziyatlarni hal qilishga (Case-study) qaratilgan darslarni ko'paytirish lozim. Shuningdek, talabalarining o'zlashtirish va ijodiy ko'rsatkichlarini nazorat qilishda ham tabaqalashtirilgan baholash mezonlariga o'tish zarur. Hamma uchun bir xil test olishdan voz kechib, talabani individual portfoliosini baholash (uning yaratgan dars ishlanmalari, yozgan insholari, tayyorlagan vizual materiallari asosida) amaliyoti keng joriy etilishi kerak. Bu esa ta'lim transformatsiyasining amaldagi eng yorqin ko'rinishi bo'ladi.

Tadqiqot jarayonida qo'yilgan maqsadga erishish uchun bir qator ilmiy-pedagogik metodlardan majmuaviy tarzda foydalanildi:

1. *Nazariy-qiyosiy metod*: ta'limni tabaqalashtirish, individuallashtirish va ta'lim transformatsiyasiga oid mahalliy hamda xorijiy psixologik-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish.
2. *Diagnostik (empirik) metodlar*: bo'lajak o'qituvchilarning boshlang'ich ijodiy qobiliyatlar darajasini aniqlash maqsadida so'rovnomalar, psixologik testlar (Torrensning kreativlikni aniqlash metodikasi) va amaliy keystahlil usullaridan foydalanildi.
3. *Pedagogik tajriba-sinov (eksperiment)*: oliy ta'lim muassasasi talabalarini nazorat va tajriba guruhlariga ajratgan holda o'quv mashg'ulotlarini tabaqalashtirilgan yondashuv asosida tashkil etish va samaradorligini sinash.
4. *Matematik-statistik metodlar*: olingan tajriba natijalarini ishonchliligini tekshirish, dinamik o'sish ko'rsatkichlarini foizlarda hisoblash.

Zamonaviy pedagogik ta'lim sharoitida (transformatsiya davrida) tabaqalashtirilgan yondashuvni qo'llash shunchaki talabalarni "kuchli" va "bo'sh" guruhlarga ajratish degani emas. Bu shaxsga yo'naltirilgan ta'lim paradigmasining eng oliy ko'rinishi bo'lib, unda o'quv materialining mazmuni, o'qitish metodlari va topshiriqlari talabani ijodiy salohiyatiga qarab moslashtiriladi (adaptatsiya qilinadi).

O'tkazilgan tadqiqotlar jarayonida bo'lajak o'qituvchilar ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish bo'yicha talabalarni shartli ravishda uchta intellektual-kreativ darajaga ajratish maqsadga muvofiqligi aniqlandi: **Reproduktiv, Evristik (qisman izlanuvchan) va Kreativ (innovatsion)**.

Ushbu yondashuvni o'quv jarayoniga tizimli joriy etish maqsadida biz tomonimizdan maxsus "Tabaqalashtirilgan didaktik topshiriqlar matritsasi" ishlab chiqildi (1-jadval).

1-jadval. Bo'lajak o'qituvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning tabaqalashtirilgan didaktik matritsasi

Ijodiy qobiliyat darajasi	Talabani psixologik va o'quv xususiyati	Tabaqalashtirilgan o'quv topshirig'i (Darsni loyihalashtirish misolida)	O'qituvchining (pedagogning) roli
I. Reproktiv (past)	Andozalar va namunalar asosida harakat qiladi. Mustaqil qaror qabul qilishda qiynaladi, nazariy bilim bor, amaliyot oqsaydi.	Tayyor, namunaviy dars ishlanmasini tahlil qilish, undagi metodlarni ajratish va aynan shu andoza asosida o'z dars rejasini tuzish.	Yo'riqchi (Instruktor) : aniq vazifa beradi, qadam-baqadam nazorat qiladi va to'g'ri yo'naltiradi.

II. Evristik (o'rta)	Vaziyatga qarab o'z fikrini dadil bildiradi. Qisman yangilik kiritishga intiladi, xato qilishdan unchalik qo'rqmaydi.	Bitta mavzuni tushuntirish uchun kamida uch xil turli interfaol metodni o'zaro taqqoslash va dars fragmentini yaratish.	Fasiliteyor: talabaga yordam beradi, fikrini tinglaydi, muammoni hal qilishga sharoit yaratadi.
III. Kreativ (yuqori)	Mustaqil nostandart yechimlar topadi. Qoliplardan holi fikrlaydi. Yangi g'oyalarni generatsiya qila oladi.	Hech qanday tayyor adabiyotda uchramaydigan, o'zining shaxsiy avtorlik ta'limiy loyihasini yoki raqamli o'yinini yaratish.	Tyor-mentor (Maslahatchi): aralashmaydi, faqatgina g'oyani takomillashtirish bo'yicha ilmiy maslahat beradi.

1-jadval natijalarining tahlili: Jadvaldan ko'rinib turibdiki, agar auditoriyadagi barcha talabalarga murakkab ijodiy loyiha yaratish (III daraja) vazifasi berilsa, reproduktiv guruhdagilar eplay olmaydi va o'qishga bo'lgan ishtiyoqini mutlaqo yo'qotadi. Agar hammaga oson, andozali topshiriq (I daraja) berilsa, kreativ guruh talabalarining ijodiy o'sishi to'xtab qoladi. Shu sababli, amaliy mashg'ulotlar davomida bitta umumiy mavzu doirasida uch xil murakkablikdagi vazifa ishlab chiqilishi o'zining yuqori samarasini berdi.

Tajriba-sinov ishlari natijalari. Tabaqalashtirilgan yondashuvning haqiqiy pedagogik samaradorligini isbotlash maqsadida oliy ta'lim muassasasi talabalarini ishtirokida bir o'quv yili davomida pedagogik eksperiment o'tkazildi. Tajribaga jalb etilgan talabalar teng ikkiga: Nazorat guruhi (NG - an'anaviy usulda o'qitilgan) va Tajriba guruhi (TG - tabaqalashtirilgan yondashuv asosida o'qitilgan) larga ajratildi. Tajribadan oldin va tajribadan keyin talabalarining ijodiy qobiliyatlari (kreativlik darajasi) maxsus mezonlar asosida o'lchandi. Olingan natijalar 2-jadvalda o'z aksini topgan.

2-jadval. Bo'lajak o'qituvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlanganlik dinamikasi (Tajriba-sinov natijalari, % hisobida)

Gu ruh lar	Tal aba lar soni	Tajrib adan oldin i holat (Senty abr)	Tajri bada n oldin gi holat	Tajri bada n oldin gi holat	Tajrib adan keyin gi holat (May)	Tajri bada n keyin gi holat	Taj rib ada n key ing i hol at
		Repro duktiv	Evris tik	Krea tiv	Repro duktiv	Evris tik	Kr eati v
Naz ora t guruhi (N G)	54 nafa r	48,1 %	38,9 %	13,0 %	42,6 %	42,6 %	14, 8 %
Taj rib a guruhi (T G)	56 nafa r	46,4 %	41,1 %	12,5 %	16,0 %	48,2 %	35, 8 %

Olingan natijalarning empirik tahlili: 2-jadval ko'rsatkichlariga e'tibor qaratsak, tajriba boshlanishidan oldin NG va TG guruhlarining ko'rsatkichlari bir-biriga juda yaqin bo'lgan (kreativ daraja mos ravishda 13,0% va 12,5%). Biroq, bir o'quv yili davomida qo'llanilgan tabaqalashtirilgan texnologiyalar natijasida Tajriba guruhida juda kuchli ijobiy siljish qayd etildi. Reproaktiv darajadagi (past) talabalar soni 46,4 foizdan 16,0 foizgacha keskin kamaydi. Bu talabalar o'zlashtira olmagan uchun emas, balki yuqoriroq (evristik va kreativ) bosqichlarga o'tgani hisobiga qisqardi. Eng muhimi, TG da oliy – Kreativ darajadagi talabalar ko'rsatkichi 12,5 foizdan **35,8 foizga** o'sdi (o'sish sur'ati +23,3%). Nazorat guruhida esa an'anaviy o'qitish saqlanib qolgan sababli o'sish ko'rsatkichi atigi +1,8% ni tashkil etdi.

Olib borilgan maqsadli jarayonlar natijasida talabalarda juda kuchli psixologik burilish – "**muvaffaqiyat vaziyati**" (**ситуация успеха**) shakllandi. Reproaktiv guruhdagi talabalar o'ziga mos topshiriqni a'lo darajada bajara olganini ko'rgach, ularda o'ziga bo'lgan ishonch paydo bo'ldi. Muvaffaqiyat hissi ularni keyingi safar qiyinroq (evristik) topshiriqni olishga va bajarishga undadi.

Shuningdek, ta'lim transformatsiyasi jarayoni raqamli texnologiyalar bilan chambarchas bog'liq ekanligini unutmashlik lozim. Bo'lajak o'qituvchilarning ijodiy qobiliyatlarini o'stirishda tabaqalashtirilgan ta'limni raqamli muhitda tashkil etish katta yutuqlarni berdi. Tajriba guruhida biz:

Reproaktiv guruh uchun *Quizlet*, *Kahoot* kabi tayyor shablonli raqamli o'yinlardan foydalanishni;

Evristik guruh uchun *Padlet*, *Canva* platformalarida mustaqil vizual kontentlar (infografikalar) yaratishni;

Kreativ guruh uchun esa *Sun'iy intellekt (ChatGPT, Claude)* va *Articulate Storyline* yordamida avtorlik dars dasturlarini ishlab chiqishni tabaqalashtirilgan holda topshiriq sifatida berdik.

Natijada, talabalar ham pedagogik, ham texnologik kreativligini bir vaqtda oshirdilar. Tabaqalashtirilgan yondashuv asosida talabalarining mustaqil ishlarini qabul qilish tizimi LMS platformalarida avtomatlashtirildi, bu esa o'qituvchi va talaba o'rtasidagi vaqt sarfini qisqartirib, bevosita ijodiy izlanishlarga ko'proq vaqt ajratish imkonini berdi.

Ushbu tadqiqot ishi doirasida ilgari surilayotgan yondashuvning ilmiy yangiligi shundan iboratki, ta'lim transformatsiyasi sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish faqatgina bitta fan yoki bitta metodologiya doirasida emas, balki shaxsning psixologik xususiyatlariga moslashtirilgan uch darajali (reproduktiv, evristik, kreativ) tabaqalashtirilgan didaktik matritsa ishlab chiqilganligi bilan belgilanadi. Oliy pedagogik ta'lim amaliyotida birinchi marta talabalarning intellektual-ijodiy imkoniyatlari raqamli ta'lim vositalari orqali aniq mezonlarga ajratilib, ularning "muvaffaqiyat vaziyati"ni shakllantirish orqali o'sish dinamikasini ta'minlovchi amaliy pedagogik mexanizmlar takomillashtirildi va statistik jihatdan asoslandi.

Bo'lajak o'qituvchilarning ijodiy qobiliyatlarini tabaqalashtirilgan yondashuv asosida rivojlantirish muammosi bo'yicha olib borilgan nazariy va empirik izlanishlarimiz asosida quyidagi xulosalarga keldik:

1. Zamonaviy ta'lim transformatsiyasi bosqichida barcha talabalarni bir xil andozada o'qitish o'zining pedagogik ahamiyatini to'liq yo'qotgan. Kreativ o'qituvchini tayyorlash jarayoni bevosita o'quv jarayonini erkinlashtirish, tabaqalashtirish va individuallashtirishga asoslanishi shart. Tajriba-sinov ishlari (+23% lik o'sish dinamikasi) bu farazni to'laqonli tasdiqladi.
2. Tabaqalashtirilgan yondashuv talabalardagi psixologik to'siqlarni (men qila olmayman, o'xshamaydi degan qo'rquvni) olib tashlaydi. Chunki u har bir shaxsга o'z intellektual qadamiga mos ravishda bilim olish va ijod qilish imkoniyatini taqdim etadi.
3. Oliy ta'lim muassasalarining o'quv bo'limlari va kafedralari tomonidan fanlarning o'quv-metodik majmualarini (sillabuslarni) yaratishda amaliy va mustaqil ta'lim topshiriqlarini kamida uch xil murakkablik darajasida tabaqalashtirib yozish tartibini qat'iy joriy etish tavsiya etiladi.
4. Talabalarning kreativ qobiliyatlarini obektiv baholash maqsadida "Kreativ elektron portfolio" tizimini yaratish va unda talabalarning semestr davomida bajargan tabaqalashtirilgan, avtorlik loyihalarini jamlab borish bo'lajak o'qituvchining mehnat bozoridagi raqobatbardoshligini ta'minlovchi asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni.
2. Azizzodjayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – T.: TDPU, 2016. – 200 b.
3. Botirova N.J. Oliy ta'limda talabalarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishning innovatsion strategiyalari. Monografiya. – T.: “Fan va texnologiyalar”, 2022. – 184 b.
4. Ibragimov X.I., Abdullayeva Sh.A. Pedagogika nazariyasi. – T.: "Fan va texnologiya", 2018. – 288 b.
5. Maxmudov A.X., Raximov B.X. Raqamli ta'lim muhitida pedagogik jarayonlarni tabaqalashtirishning zamonaviy muammolari. // Uzluksiz ta'lim ilmiy-metodik jurnali. – Toshkent, 2023. – № 3. – B. 12-18.
6. Nurmanov A.T. Talabalarni kasbiy-kreativ faoliyatga tayyorlashning pedagogik mezonlari va ko'rsatkichlari. – T.: “Sano-standart”, 2021. – 202 b.
7. Ostonov Sh. Tabaqalashtirilgan ta'lim jarayonini tashkil etishning pedagogik-psixologik xususiyatlari. // Zamonaviy ta'lim (Modern education). – Toshkent, 2020. – № 5. – B. 24-29.
8. Qurbonov A.M. Bo'lajak o'qituvchilarda innovatsion kompetensiyalarni shakllantirish texnologiyalari. – T.: “Nihol”, 2020. – 156 b.

MUNDARIJA

PEDAGOGIKA , PSIXOLOGIYA VA METODIKA

Kurbanova Nasiba Usmonovna , The impact of artificial intelligence on the development of reading culture: A theoretical and empirical analysis	4
Mahmudova Zulfizar Eson Qizi , Maktabgacha ta'limda emotsional intellektni rivojlantirishning pedagogik ahamiyati	9
Sultonova Gulasal Shodmonovna , Xalq pedagogikasi vositalarining etno-estetik tarbiyadagi o'rni va ahamiyati	13
Azimova Dilnoza Orifovna , Umumiy o'rta ta'lim maktablarida matematikani kasbga yo'naltirib o'qitishda loyihaga asoslangan ta'limning samarali jihatlari	22
Rajabova Gulchexra Salomovna, Muzaffarova Dilshoda Mehriddin qizi , Elektron kutubxona tushunchasi va uning axborot tizimidagi o'rni	23
Tosheva N.T, Muhammadova M.F , Zamonaviy ta'lim muhitida madaniyatlararo munosabatlar uyg'unligi va taraqqiyot tendensiyalari	26
Raxmatullayeva Feruzabonu, Akramova Maftunabonu , Musiqa ta'limida xor ijrochiligini tashkil etishning maktab sharoitiga moslashtirilgan amaliy tizimi	31
Рузиева Наргиза Омонжоновна , Педагогические идеи и реформы Мирзо Улугбека в эпоху Темуридов	36
Nazarova Aziza Sohib qizi , Maktabgacha yoshdagi bolalarda tabiat bilan tanishtirishning zamonaviy metodlari	39
Maxmudova Ruxsora Navro'z qizi , Ekologik tarbiya tushunchasining evolyutsion rivojlanishi va zamonaviy pedagogik talqinlari	43
Nadirxanova Nilufar Alesherovna , Talabalarning kreativ kompetentligini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	49
Umedov Shaxzod , Tasviriy san'at darslarida raqamli texnologiyadan foydalanish orqali talabalarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirish metodikasi	54
Omonov Qavmiddin Karimovich , Muhandislik grafikasini o'qitishda interaktiv usullardan foydalanish muammolari	57
Abdullayeva Dilrabo Baxtiyor qizi , Zo'ravonlikka duch kelgan o'smirlarning emotsional regulyatsiyasini rivojlantirishning psixologik mexanizmlari	63
Aslonova Emma Sergeyevna , Pedagog kadrlarning ekologik kompetensiyani rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	68
Barnoyeva Sevara Uchqun qizi , Bo'lajak o'qituvchilarning ijodiy qobiliyatlarini tabaqalashtirilgan yondashuv asosida rivojlantirish: Ta'lim transformatsiyasi sharoitidagi muammo va yechimlar	73
Baxodirova Xalimabonu Baxodirovna , Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirishning pedagogik mexanizmlari	78
Qo'ldoshev Mexriddin Avezmurodovich , Ahmad Donishning "Navodir-ul vaqoe" asarida tarbiya, ilm va inson kamoloti masalalari	83
Choriyeva Hilola Avaz qizi , Oila va maktab hamkorligida nutqida nuqsoni bor bolalarni ijtimoiy rehabilitatsiya qilish mexanizmlari	87
D.I.Normatova , Maxsus kompetensiyalarni rivojlantirishda innovatsion ta'lim texnologiyalarining o'rni	94
Toshmatov Bobur Alisher o'g'li , O'smir yoshdagi o'quvchilarning intellektual salohiyatini rivojlantirishning maqsadi, vazifalari va tamoyillari	98
Egamberdiyev Murod Farxod o'g'li , Xorijiy va milliy tajribalar asosida boshlang'ich sinf tasviriy san'at darslarida inklyuziv ta'lim modelini shakllantirish	103
Egamova Gulnoza Istam qizi , Talabalarning ekologik tarbiyasini rivojlantirishning mavjud ahvoli va uni takomillashtirish yo'llari	111
Hakimova Nargiza Supxonovna, Qo'shshiyeva Dilnoza Sulaymon qizi , Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish usullari	117
Hojiqurbonova Sevinch Sanjar qizi , Nozmunchoqning tarixi va madaniy ahamiyati	123
Ibadullayeva Shaxnoza Ilxamovna , Zamonaviy tasviriy san'at ta'limida sun'iy intellekt texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari	129